

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН В ОКРЕМИХ СФЕРАХ І ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ

ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО
ECONOMICS AND LAW

LEGAL REGULATION OF ECONOMIC RELATIONS IN SPECIFIC AREAS AND SECTORS OF THE ECONOMY

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.02.026>

УДК 340.1:620.9

В.С. ХОМИН, аспірант

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна

 orcid.org/0000-0001-8567-8475

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ЗДІЙСНЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Ключові слова: нормативно-правова основа, енергетична трансформація, електроенергетика, енергетична політика, енергетична стратегія, паливно-енергетичний комплекс.

Стаття присвячена ретроспективному аналізу та оцінці сучасного стану нормативно-правової основи енергетичної трансформації як процесу динаміки курсу енергетичної політики України. Розроблено класифікацію періодів енергетичної трансформації України, заснованої на часовій дії відповідної нормативно-правової бази у сфері енергетичної політики, зумовленій особливостями внутрішнього енергетичного курсу та наявними факторами зовнішнього впливу: I пострадянський період (1990—1996): перший етап (1990—1994); другий етап (1994—1996); II стабілізаційний період (1996—2006); III ранній євроінтеграційний період (2006—2013); IV новітній євроінтеграційний період (2013—2023): перший етап (2013—2017); другий етап (2017—2022); третій етап (орієнтовно 2022—2023); V ранній постмілітарний період (орієнтовно 2023—2050). Встановлено, що нормативно-правова основа реалізації енергетичної трансформації України на засадах попередніх різнострокових концепцій, програм, стратегій енергетичної політики розроблялась уособлено від них, реагуючи переважно на поточні внутрішньогалузеві проблеми та водночас декларувала, не враховувала або недостатньо врегульовувала не лише енергетичні, а й суміжні з ними відносини. Запропоновано формування положень новітньої постмілітарної Енергетичної стратегії на засадах: міжгалузевої гармонізації та синхронізації секторальних програм суміжних сфер економіки; наскрізного врахування кращих зарубіжних практик, міжнародних зобов'язань України та власних стратегічних національних інтересів зі сталого розвитку; підвищення енергоефективності національної економіки і утвердження енергоощадного менталітету в українському суспільстві; економічно обґрунтованого розвитку насамперед тих галузей, де відбуватиметься перманентне зменшення частки імпортованих паливно-енергетичних ресурсів; урегулювання нових та посилення положень щодо наявних енергозначущих відносин євроінтеграційного характеру.

Цитування: Хомин В.С. Нормативно-правова основа здійснення енергетичної трансформації України. *Економіка та право*. 2023. № 2. С. 26—42. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.02.026>

Вступ. Поступове поглиблення політичної співпраці та економічної інтеграції України з Європейським Союзом (далі ЄС), зокрема й у енергетичній сфері, бере свій відлік з часу укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (ратифікована відповідним Законом України від 10.11.1994 № 237/94-ВР). Одразу після цього Президент України своїм Указом від 08.12.1994 № 738/94 «Про Національну комісію з питань регулювання електроенергетики» для забезпечення ефективності функціонування електроенергетики і створення ринку електроенергії в Україні утворює Національну комісію з питань регулювання електроенергетики (з 1998 р. — Національна комісія регулювання електроенергетики України, з 2011 р. — Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, з 2014 р. — Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, далі НКРЕКП). Її основними завданнями тоді були такі:

- 1) антимонопольні — сприяння розвитку конкуренції у сфері виробництва, передавання та постачання електроенергії;
- 2) дозвільно-контрольні — видача ліцензій на виробництво, передавання та постачання електроенергії, контроль за додержанням умов ліцензій;
- 3) тарифно-цінові — формування цінової політики встановлення тарифів на електроенергію;
- 4) соціально-захисні — захист прав споживачів електроенергії;
- 5) електроенергетичні — розроблення і затвердження правил користування електроенергією.

Тобто вже на етапі становлення незалежної держави було усвідомлення того, що енергетика загалом та електроенергетика зокрема є базовою галуззю економіки України, правове забезпечення якої стає надважливим та актуальним завданням. У цьому відношенні особливістю обраної теми дослідження є спроба виявити не просто сукупність нормативно-правових актів, пов'язаних із регулюванням енергетичних та пов'язаних з ними відносин, а провести ретроспективний аналіз, оцінити сучасний стан нормативно-правової основи енергетичної трансформації України. Водночас

під останньою, у межах цієї статті, розглядається процес динаміки курсу енергетичної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На початку 1990-х років енергосистема України була вертикально інтегрованим енергетичним комплексом, і питання реформування енергетики та її переходу на ринкові відносини широко обговорювалося серед фахівців Міністерства енергетики України, Міністерства економіки України, Антимонопольного комітету України, в наукових і громадських організаціях [1].

Як зазначає О. Суходоля, перша хвиля реформ середини 1990-х років, спрямованих на лібералізацію енергетичного сектору, не принесла принципової зміни ситуації. Невдовзі з появою «груп впливу» нової якості вікно можливостей для реформ зачинилось узагалі, а енергетичний комплекс почали використовувати як донора популярної соціальної політики та джерела отримання надприбутків для «домінантної коаліції» [2].

Розглядаючи Концептуальні засади та трансформаційні цілі державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України (далі ПЕК), Д. Стеченко виділяє основні етапи формування енергетичної політики в Україні та надає характеристику основним законодавчим ініціативам у формуванні власної енергетичної системи за часи незалежності [3], а саме: 1) перший етап — розбудова організаційно-правових засад функціонування ПЕК упродовж 1990—1999 рр., пов'язаний з формуванням принципів концептуальних засад енергетичної політики, інституційних перетворень в енергетиці, започаткуванням міжнародного співробітництва у сфері ПЕК та зазначається ухваленням низки законодавчих ініціатив та інституційних удосконалень енергетичного сектору економіки; 2) другий етап — реалізація організаційно-правових засад функціонування ПЕК упродовж 2000—2009 рр., пов'язаний з реалізацією окреслених структурних змін у ПЕК, поглибленням міжнародного співробітництва в цій сфері та удосконаленням нормативно-правового та організаційного забезпечення реформування ПЕК України; 3) третій етап — визначення стратегічних напрямів розвитку та державного регулювання ПЕК України — розпочинається із затвердження 2006 р. Енергетичної Стратегії України до

2030 р. (далі ЕС-2006), у рамках якої визначено, що замість завдань енергозабезпечення кількісного розвитку, яким економіка України слідувала впродовж десятиріч, енергетика повинна перейти на енергозабезпечення сталого розвитку економіки.

Однак наведена періодизація трансформації енергетичної політики заснована передусім на її економіко-організаційних аспектах, адже вона лише частково прив'язана до відповідних концептуальних і стратегічних нормативно-правових актів у сфері енергетики, які згадуються у публікації у повідомному стилі. Ба більше, такий підхід зроблено без належного хронологічного поділу, адже початок третього етапу (2006) припадає на середину другого (2000–2009), а перша національна ЕС взагалі не згадується.

В іншому колективному дослідженні представників економічної науки наведено ретроспективний погляд на стан енергетики України до 1990-х років і у період незалежності держави та підкреслено, що ухвалені ЕС України в 1996, 2006 і 2013 рр. не досягали своїх прогнозованих цілей та індикативних показників уже на проміжних часових інтервалах [4]. Проте оцінка згаданих ЕС обмежилась лише констатацією факту того, що вже на проміжних тимчасових інтервалах була очевидна їх нездійсненність, а наступні стратегії після 1996 р. ухвалювалися до закінчення терміну попередньої.

На думку М. Бурмаки та С. Рудьковського, термінологічна диспозиція понять «трансформація світового енергетичного ринку», «глобальна трансформація енергетики», «енергетична трансформація», «енергетичний перехід», що використовується в сучасному науково-методологічному дискурсі, покликана висвітлити спільні за сутністю і напрямками розвитку кількісні та якісні динамічні, взаємостимулювальні, взаємопов'язані закономірні перетворення багаторівневої і багатофакторної системи відносин у енергетичній сфері міжстейкхолдерами внутрішнього і зовнішнього середовищ на новітніх інноваційно-інформаційних та інституційно-інфраструктурних засадах.

Зазначені перетворення мають різний масштаб, структурні пропорції, організаційні моделі, послідовність, циклічність, динаміку, інструментарій і технології реалізації як на національному, так і регіональному рівнях, але

у сукупності ведуть до формування нової якості світового енергетичного ринку, відмінної від попередніх ідентифікованих ринкових моделей [5, с. 50–51].

А втім, зведення усіх згаданих видів трансформації у сфері енергетики лише до енергетичного ринку видається вкрай дискусійним, адже останній являє собою систему відносин, що виникають між учасниками ринку під час: а) здійснення купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг; б) передачі та розподілу, постачання електричної енергії споживачам. Натомість автори залишають поза увагою трансформацію відносин, пов'язаних з виробництвом електричної енергії, енергетичною безпекою, а також впливом енергетики на довкілля.

Тоді ж заслуговує на підтримку висновок іншого наукового колективу, відповідно до якого наразі ЕС України: а) майже не враховує реалій оперування економічними кордонами на глобальній господарській карті; б) не надає належної уваги захисту національних інтересів, зокрема формувань енергетичної сфери на засадах сталого розвитку та нарощування темпів споживання відновлюваних енергетичних ресурсів. [6, с. 74–75].

Слід зазначити, що проблемам формування та модернізації енергетичної політики, як основи визначення енергетичного курсу України, приділялося достатньо уваги й в інших публікаціях представників різних галузей знань, як-от енергетики, економіки, державного управління, екології, права тощо, але аспект, який би розкривав нормативно-правову основу енергетичної трансформації України, залишається актуальним для подальших досліджень.

Метою статті є дослідження нормативно-правової основи здійснення енергетичної трансформації України на основі проведення періодизації динаміки курсу енергетичної політики, що формулася з огляду на положення довгострокових стратегічних планів розвитку вітчизняної енергетики та суміжних з нею галузей економіки.

Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження пропонується виконати такі завдання: розглянути особливості та зміст правових засад ранньої національної енергетичної трансформації; виявити стан і перспективи сучасної нормативно-правової основи енергетичної трансформації України.

Виклад основного матеріалу. *Особливості та зміст правових засад ранньої національної енергетичної трансформації.* Постановою Президії Верховної Ради УРСР від 11.06.1991 № 1173-ХІІ, тобто ще до ухвалення Постанови від 24.08.1991 № 1427-ХІІ «Про проголошення незалежності України», Верховна Рада, усвідомивши наявні та можливі наслідки трансформації союзної енергосистеми, підтримала *висновки Комісії з питань розвитку базових галузей народного господарства по вирішенню проблем енергетики в Українській РСР* та доручила Кабінету Міністрів УРСР та Академії наук УРСР протягом III кварталу 1991 р. визначити напрями розвитку енергетики України і довести їх до відома Верховної Ради.

Варто зазначити, що саме 1991 р. Організація Об'єднаних Націй (далі ООН) ухвалює першу кліматичну світову угоду щодо збереження довкілля *Рамкову конвенцію про зміну клімату* [7] ратифіковану Законом України від 29.10.1996 № 435/96-ВР. Згодом 1997 р. і Кіотський протокол, згідно з яким розвинені країни зобов'язані зменшити кількість викидів парникових газів до безпечного для планети рівня до 2012 р., як порівняти з 1990 р.

Тож рання пострадянська енергетична політика почала формуватися на підставі Постанови Президії Верховної Ради України від 09.03.1992 № 2184-ХІІ, якою було внесено подання Кабінету Міністрів України (далі КМУ) «*Про деякі заходи щодо забезпечення народного господарства України електроенергією*» на розгляд Верховної Ради України разом з *Енергетичною програмою України*. До того ж зазначену постанову пропонується розглядати як таку, що поклала відлік програмному становленню енергетичного законодавства незалежної України.

Подальший аналіз *першого етапу пострадянського періоду енергетичної трансформації України (1990—1994)* надав підстави виявити такі його особливості:

1) набуття незалежності держави супроводжувалося значною економічною нестабільністю, скороченням виробництва, споживання та постачання електроенергії, появою у галузі корупційних схем та непрозорої приватизації;

2) забезпеченість власними паливно-енергетичними ресурсами (далі ПЕР) становило 30 %, зношеність устаткування, теплових та електричних мереж — більше 40 %, а закупівля

органічного та ядерного палива за кордоном зумовило зростання вартості електроенергії, яке потягло за собою проблеми неплатежів;

3) на цьому етапі акцент правового регулювання енергетичних відносин було зроблено на його ядерній (атомній) складовій, що обумовлювалося двома об'єктивними причинами — необхідність компенсації частки виробленої електроенергії атомними станціями, втраченої внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також кращими енергетичними, економічними та екологічними показниками ядерної генерації;

4) законодавство цього етапу було спрямоване на: розробку проектів законів про атомну енергетику, про використання атомної енергії, *Концепції використання ядерної енергії, радіаційно небезпечних технологій та речовин, Концепції розвитку ПЕК, Державної програми енергетичного забезпечення народного господарства на перспективу до 2010 р.*; приєднання до Конвенції МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії) про фізичний захист ядерного матеріалу; припинення дії мораторію на будівництво нових АЕС на території України; об'єднання державних електроенергетичних підприємств; стимулювання розвитку атомної енергетики.

Другий етап пострадянського періоду енергетичної трансформації України ранньої доби припадає на початок 1994 р., коли поданий КМУ і розглянутий Комісією Верховної Ради України з питань розвитку базових галузей народного господарства проєкт *Концепції розвитку ПЕК України до 2010 р.* (далі КРПЕК-1994) згідно із Постановою Президії Верховної Ради України від 19.01.1994 № 3845-ХІІ було внесено на розгляд Верховної Ради України, а згодом і ухвалено Постановою Верховної Ради України від 02.02.1994 № 3907-ХІІ.

Принципами розроблення КРПЕК-1994 на період до 2010 р. були визначені такі: проведення активної політики ресурсо- і енергозбереження; максимально можливе економічно та екологічно виправдане використання власних енергоресурсів; здійснення структурної перебудови економіки, зменшення енергоємності виробництва; орієнтація на використання альтернативних видів палива і енергії.

Здійснення передбачених КРПЕК-1994 заходів, на думку її розробників, мало б забезпечити у період кризи і стабілізації суспільного виробництва енергетичну й економічну неза-

лежність України. Вона передусім повинна була вирішити питання безперебійного постачання енергоносіїв підприємствам і галузям соціальної сфери, виробникам продуктів харчування і товарів народного споживання, а також мінімальних потреб інших виробничих галузей народного господарства. Пропоновані концептуальні підходи уявлялися тоді найприйнятнішими для умов України і мали б стати основою для розроблення Національної програми здійснення енергетичної політики України.

Однак остання впродовж двох наступних років цього етапу взагалі не розглядалася. Натомість водночас привертають до себе увагу заходи щодо започаткування ринкових перетворень в галузі електроенергетики України, передбачені Указом Президента України від 21.05.1994 № 244/94 «Про заходи щодо ринкових перетворень в галузі електроенергетики України» та затверджені розпорядженням КМУ від 02.11.1994 № 816-р «Про план заходів щодо реструктуризації електроенергетики». Відповідним планом заходів реструктуризації електроенергетики («ринкової енергетичної трансформації») було встановлено три ключові її напрями:

1) реформування нинішньої структури управління електроенергетикою в ринкову (організаційна структура і функції енергоменеджменту): 1.1) утворення міжвідомчої комісії з питань реформування електроенергетики; 1.2) подання пропозицій КМУ щодо створення незалежної комісії з питань регулювання електроенергетики; 1.3) визначення кількості та складу створюваних енергогенерувальних компаній; 1.4) складання та затвердження переліку енергетичних об'єктів, що передбачаються до включення до складу Державної енергетичної компанії, яка буде створена; 1.5) створення: державного підприємства «Енергоринок» і Державної енергетичної компанії; 1.6) визначення складу регіональних енергопостачальних компаній;

2) корпоратизація електроенергетики: 2.1) створення в процесі корпоратизації: теплових та гідралічних електростанцій державних енергогенерувальних акціонерних компаній; регіональних (обласних) енергопостачальних державних акціонерних компаній; 2.2) корпоратизація обслуговувальних підприємств виробничих енергетичних об'єднань;

3) підготовка нормативно-правової бази (енергетичне законодавство) — розробка проектів: 3.1) Положення про незалежну комісію з питань регулювання електроенергетики; 3.2) Правил ринку електроенергії; 3.3) Положення про ліцензування в електроенергетиці.

В аспекті обраної теми дослідження окремо слід розглянути поняття «реструктуризація електроенергетики», що вживалося у назві згаданого вище урядового розпорядження. Як таке, це поняття не розкрито у вітчизняному законодавстві, але отримати уявлення про його зміст можна, якщо виходити із суміжного терміна «реструктуризація підприємств», який характеризується такими складовими: а) здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів; б) заходи, спрямовані на зміну структури підприємства, його управління, форми власності, організаційно-правової форми; в) мета заходів — фінансове оздоровлення підприємства, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва. Загальна його дефініція була наведена у Законі України від 24.12.1998 № 356-XIV «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області». Попри те, що цей закон втратив чинність на підставі Закону від 09.07.2022 № 2389-IX, актуальність цього поняття в аспекті його зв'язку із терміном «трансформація електроенергетики», як виявляється, не втрачено.

Серед найзначущих актів енергетичного законодавства, що супроводжували цей етап енергетичної трансформації (1994—1996), зазначимо такі: 1) закони України від 01.07.1994 № 74/94-ВР «Про енергозбереження» (втратив чинність на підставі Закону від 21.10.2021 № 1818-IX), від 08.02.1995 № 39/95-ВР «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»; 2) постанови Президії Верховної Ради України та Верховної Ради України «Про проект Національної енергетичної програми України до 2010 року» (від 13.06.1995 № 360/95-ПВ (надіслання на розгляд постійних комісій), від 10.07.1995 № 438/95-ПВ (внесено на розгляд парламенту), від 14.07.1995 р. № 310/95-ВР (схвалено в першому читанні)); 3) укази Президента України від 08.12.1994 № 738/94 «Про Національну комісію з питань регулювання електроенергетики» (втратив чинність, крім ст. 1, на підставі Указу Президента від

21.04.1998 № 335/98), від 04.04.1995 № 282/95 «Про структурну перебудову в електроенергетичному комплексі України», від 26.07.1995 № 666/95 «Про утворення Державного комітету України з енергозбереження»; 4) постанови КМУ від 12.12.1994 № 826 «Про підписання Договору до Європейської енергетичної хартії, Протоколу до Європейської енергетичної хартії з питань ефективності в енергетиці та суміжних екологічних аспектів і Заключного акта Конференції щодо Європейської енергетичної хартії», від 26.08.1995 № 675 «Про фонд розвитку ПЕК» тощо.

Отже, другий етап пострадянського періоду енергетичної трансформації охарактеризувався ухваленням першого концептуального нормативно-правового акта енергетичного законодавства — КРПЕК-1994, що мав на меті ринкові перетворення в галузі електроенергетики України на основі заходів її реструктуризації (реформ енергетичного менеджменту, законодавства та корпоратизації галузі), став основою для розроблення проекту Національної енергетичної програми України до 2010 р. (далі НЕП-1996) та супроводжувався становленням законодавства про енергозбереження, ядерного та енергетичного корпоративного законодавства. Загалом же перший пострадянський період енергетичної трансформації України (1990—1996) це перехідний історичний відрізок, упродовж якого було розпочато не лише відхід від радянського та формування національного енергетичного законодавства, а й реформування енергетичної системи, яка тоді була вертикально інтегрованим енергетичним комплексом, шляхом її переходу на ринкові економічні відносини.

Початок другого періоду ранньої національної енергетичної трансформації слід пов'язувати із ухваленням Постанови Верховної Ради України від 15.05.1996 № 191/96-ВР «Про Національну енергетичну програму України до 2010 року». Зміст НЕП-1996 не наводився у цій Постанові, але загальне уявлення про неї розкривається у комплексних заходах щодо реалізації НЕП-1996, затверджених лише через рік постановою КМУ від 10.07.1997 № 731, у якій, зокрема, було встановлено, що у межах НЕП-1996 здійснюються: розв'язання проблем подальшого розвитку ПЕК, підвищення ефективності використання ПЕР, упровадження широкомасштабних заходів щодо енергозбере-

ження, розширення напрямів та обсягів споживання нетрадиційних і відновлюваних видів палива і джерел енергії, організації децентралізованих заготівель палива.

Проте невдовзі Уряд дійшов висновку, що НЕП-1996 не відповідає тогочасним вимогам, що висувалися до енергетичної галузі, адже в ній на тлі браку реального фінансового забезпечення не було представлено дієвих механізмів реалізації. Тож спроба оновити НЕП-1996 (постанова КМУ від 29.11.2000 № 1757 «Про заходи щодо подальшої реалізації Національної енергетичної програми України до 2010 року») полягала переважно у акценті на підвищення видобутку викопних ПЕР — вугілля, торфу, нафти й газу.

Відреагував на такий стан енергетики й Парламент, провівши парламентські слухання «Енергетична стратегія України на період до 2030 року» (ухвалені Постановою від 24.05.2001 № 2455-III), та у підсумку яких зазначив, що представлені пропозиції сприятимуть створенню в Україні державної стратегії розвитку ПЕК, яка, зі свого боку, має стати основним засобом довготривалого, стабільного та повного забезпечення суспільно-економічних потреб у ПЕР для досягнення та підтримки високих стандартів добробуту народу України за умов ефективного та екологічно безпечного енергокористування.

Крім того, привертає увагу доручення профільному парламентському комітету разом з КМУ для створення цілісного законодавства, що системно регулює відносини в ПЕК та суміжних сферах з урахуванням стратегічних національних інтересів, розробити проекти Кодексу енергокористування та Концепції енергетичного законодавства України, що регулюватиме: а) послідовність підготовки законодавчих актів; б) змістовні вимоги до цих документів; в) пропозиції щодо внесення змін до цивільного, адміністративного і кримінального законодавства, пов'язаних з урахуванням особливостей функціонування та розвитку ПЕК.

Проте ці наміри так і залишилися деклараціями, адже в подальшому про них взагалі практично ніхто не згадував, оскільки основні зусилля були спрямовані на розробку *Енергетичної стратегії України на період до 2030 р.* (далі ЕС-2006), яка була ухвалена відповідним розпорядженням КМУ від 15.03.2006 № 145-р.

Тож другий період енергетичної трансформації (1996—2006), правовою основою якою була НЕП-1996, супроводжувався також і ухваленням наступних, найзначущих для розвитку відповідних енергетичних відносин, нормативно-правових актів: 1) законів України від 16.10.1997 № 575/97-ВР «Про електроенергетику» (втратив чинність на підставі закону від 13.04.2017 № 2019-VIII), від 14.01.2000 № 1391-XIV «Про альтернативні види рідкого та газового палива» (чинна назва «Про альтернативні види палива»), від 20.02.2003 № 555-IV «Про альтернативні джерела енергії», від 23.06.2005 № 2711-IV «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств ПЕК», від 05.04.2005 № 2509-IV «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», від 23.02.2006 № 3503-IV «Про хімічні джерела струму»; 2) постанови Верховної Ради України від 09.04.1997 № 184/97-ВР «Про стан безпеки і перспективи розвитку ядерної енергетики в Україні та проблеми щодо закриття Чорнобильської АЕС», від 24.12.1998 № 355-XIV «Про заходи щодо забезпечення функціонування ПЕК в умовах кризи», від 22.06.2000 № 1826-III «Про підсумки парламентських слухань «Енергетична політика України», від 06.10.2005 № 2966-IV «Про заходи щодо запобігання енергетичній кризі в Україні»; 3) укази та розпорядження Президента України від 17.06.1996 № 434/96 «Про заходи щодо інвестування розвитку генеруючих потужностей електроенергетики України», від 18.11.1996 № 1097/96 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 жовтня 1996 року "Про ситуацію в ядерно-енергетичному комплексі України", від 11.06.1998 № 270/98-рп «Про стратегію розвитку експорту електричної енергії», від 10.03.2000 № 457/2000 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 лютого 2000 року "Про невідкладні заходи щодо подолання кризових явищ у ПЕК України", від 27.02.2001 № 42/2001-рп «Про розроблення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року та дальшу перспективу», від 03.12.2001 № 1169/2001 «Про додаткові заходи щодо реформування електроенергетичної галузі», від 20.10.2005 № 1199/2005-рп «Про заходи щодо забезпечення енергетичної безпеки України»; 4) постанови і розпорядження КМУ від 17.01.1996 № 100

«Про Державну програму «Екологічно чиста геотермальна енергетика України», від 05.02.1997 № 148 «Про Комплексну державну програму енергозбереження України», від 31.12.1997 № 1505 «Про Програму державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та малої гідро- і теплоенергетики», від 19.01.1998 № 48 «Про Концепцію діяльності органів виконавчої влади у забезпеченні енергетичної безпеки України», від 07.04.2001 № 133-р «Про систему заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку електроенергетичної галузі», від 16.11.2002 № 1789 «Про схвалення Концепції функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України» (втратила чинність на підставі постанови КМУ від 23.09.2014 № 530).

Також потрібно зазначити продовження співпраці України та ЄС на основі Меморандуму про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі [8].

Так, другий період формування ринкової енергетичної трансформації (1996—2006) відбувався на засадах першого програмного документа енергетичної політики України НЕП-1996 в умовах стану енергетики, близького до кризового. У цей період почали формуватися засади електроенергетичного, теплоенергетичного, електрохімічного та паливно-енергетичного законодавства. Саме тоді була розпочата розробка моделі оптового ринку електроенергії України, координатором якої виступив Світовий банк. Принципами реформування енергетичної галузі та створення ринку електроенергії стали: а) збереження об'єднаної енергетичної системи країни і централізованого управління нею; б) демонополізація регіональних енергетичних об'єднань; в) створення умов для конкуренції серед виробників і постачальників електричної енергії.

З ухваленням ЕС-2006 (розпорядження КМУ від 15.03.2006 № 145-р) розпочинається *третій період вітчизняної енергетичної трансформації (2006—2013)*. Його основні напрями були наведені, зокрема, й у Меморандумі між Україною та ЄС про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі 2005 р., у якому проголошено спільні політичні наміри щодо: 1) поступового впровадження Україною *acquis* ЄС у галузі енергетики; 2) важливості інтеграції енергоринків ЄС та України для під-

вищення рівня енергетичної безпеки європейського континенту; 3) поглиблення співробітництва з ЄС у проведенні реформ і сприяння залученню відповідних інвестицій.

Крім того, 01.02.2011 для України набрав чинності Договір про заснування Енергетичного Співтовариства згідно із Протоколом про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства (далі ЄЕС) (протокол ратифіковано Законом від 15.12.2010 № 2787-VI). Тобто Україна долучилася до євроінтеграційної енергетичної спільноти через понад п'ять років після утворення ЄЕС [9], що, звісно, не сприяло відповідним процесам реформ.

Як вказано у рішенні Колегії Міністерства енергетики та вугільної промисловості України (далі Міненерговугілля) від 22.06.2012 № 3.1 «Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року», ЕС-2006 розроблялася протягом 2001—2005 рр. і як прогнозний документ на довготривалу перспективу потребує періодичного коригування. Окрім того, від часу затвердження ЕС-2006 в економіці та, зокрема, енергетиці України відбулись зміни, які безпосередньо впливають на перспективи розвитку ПЕК, тож якщо зважати на загальносвітові тенденції та внутрішньодержавні зміни, вона частково втратила актуальність, а отже, визначені у ній орієнтири розвитку ПЕК підлягають уточненню. Згідно з Національним планом дій на 2012 р. у частині впровадження Програми економічних реформ на 2010—2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (Указ Президента України від 12.03.2012 № 187) Міненерговугілля було доручено розробити проект оновленої ЕС-2006.

Тож розпорядження про ухвалення ЕС-2006 втратило чинність на підставі розпорядження КМУ від 24.07.2013 № 1071-р яким була схвалена наступна, оновлена Енергетична стратегія України на період до 2030 р. (далі ЕС-2013).

Серед нормативно-правових актів, які супроводжували енергетичну трансформації України від ЕС-2006 до ЕС-2013, варто зазначити найактуальніші для обраного напрямку дослідження: 1) закони України від 02.11.2006 № 307-V «Про функціонування ПЕК в особливий період», від 18.02.2009 № 998-VI «Про ратифікацію Поправки до положень Договору до Енергетичної Хартії, що стосуються тор-

гівлі», від 21.05.2009 № 1392-VI «Про газ (метан) вугільних родовищ», від 21.05.2009 № 1391-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння виробництву та використанню біологічних видів палива», від 01.07.2010 № 2404-VI «Про державно-приватне партнерство», від 15.12.2010 № 2787-VI «Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства», від 08.07.2011 № 3687-VI «Про особливості оренди об'єктів ПЕК, що перебувають у державній власності»; 2) укази Президента України від 14.03.2007 № 204/2007 «Питання енергетичної безпеки України», від 02.08.2007 № 678/2007 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року "Про стан виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України з питань енергетичної безпеки", від 28.07.2008 № 679/2008 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 травня 2008 року "Про стан реалізації державної політики щодо забезпечення ефективного використання ПЕР", від 11.02.2009 № 82/2009 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 10 лютого 2009 року "Про невідкладні заходи щодо забезпечення енергетичної безпеки України", від 27.08.2009 № 681/2009 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 5 червня 2009 року "Про розвиток ринків ПЕР в рамках реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року" (укази втратили чинність на підставі Указу Президента України від 06.06.2014 № 504/2014); 3) постанови та розпорядження КМУ від 15.06.2006 № 330-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку міського електро-транспорту на період до 2017 року», від 27.07.2006 № 436-р «Про затвердження плану заходів на 2006—2010 роки щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року», від 13.06.2007 № 408-р «Про затвердження плану заходів з реформування та розвитку енергетичного сектору», від 28.11.2007 № 1058-р «Про схвалення Концепції формування енергетичного балансу», від 17.09.2008 № 1234-р «Про підписання Угоди про фінансування програми "Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України", від 19.11.2008 № 1008 «Питання виконання Угоди про фінансування програми "Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України", від 02.04.2009 № 440-р «Про

схвалення Концепції Державної цільової програми модернізації комунальної теплоенергетики», від 08.12.2010 № 2208-р «Про схвалення Концепції проекту Ядерного кодексу України».

Як вірно зауважили автори дослідження, якщо наводити ретроспективний погляд на стан енергетики України до 1990-х років і у період незалежності держави, ухвалені ЕС України в 1996, 2006 і 2013 рр. не досягали своїх прогнозованих цілей та індикативних показників вже на проміжних часових інтервалах [4, с. 3].

Варто погодитися також із думкою О. Суходолі, який вказує, що за період незалежності України було зроблено декілька спроб реформувати енергетичний сектор відповідно до вимог часу й політичних пріоритетів. Утім, якщо незважати на тривалість процесу, політика реформи не дала очікуваного результату. Відсутність істотного прогресу в реформуванні не лише стримує розвиток енергетичного сектору, а й свідчить про існування середовища, яке «підтримує» існування саме такої моделі управління енергетичним сектором країни [2, с. 359].

Якщо оцінювати ЕС-2006 з німецької точки зору, К. Розенбергер рекомендувала КМУ, поперше, робити послідовні інвестиції в зменшення енергоємності, а значить — у модернізацію української економіки, а також зробити найважливішою метою своєї політики в енергетичному секторі підвищення енергоефективності будинків. По-друге, він мав би форсувати розбудову відновлюваних енергоджерел і сформулювати амбітніші цілі в переробленій ЕС саме з огляду на цей сектор [10, с. 15].

У цьому аспекті привертає увагу позиція С. Завальнюка щодо уявлення про сутність поняття «розвиток ПЕК», під яким він пропонує розуміти циклічний процес незворотних, спрямованих та закономірних змін, що характеризуються рухом від простішого до складнішого, досконалішого та зумовлюють перехід від одного стану ПЕК до іншого, відзначаючись як кількісними, так і якісними його перетвореннями, що протікають під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів і підсилюють опір до їхнього негативного впливу [11, с. 103].

Саме цього не відбулося ні у процесі реалізації ЕС-2006, ні в умовах виконання численних законодавчих актів, ухвалених у цей період. Вона дійсно мала певні позитивні положення, але саме тоді недостатньо уваги було приділено формуванню механізму системної реалізації

взаємоузгоджених, міжгалузевих заходів, необхідних не лише для досягнення окремих суто галузевих цілей, а і загальнодержавних завдань щодо: трансформації енергетики в аспекті проблеми кліматичних змін; національної безпеки країни; розвитку та інтеграції до ЄС окремих енергетичних ринків; трансформації енергетичної свідомості громадян та звичок енергоспоживачів тощо.

Стан і перспективи сучасної нормативно-правової основи енергетичної трансформації України. Четвертий, новітній, євроінтеграційний період у правовому забезпеченні національної енергетичної політики стартував із ухвалення ЕС-2013. Попри дію протягом цього періоду одразу двох редакцій ЕС як правової основи енергетичної трансформації його пропонується поділити на три етапи: 1) ранній євроінтеграційний етап в умовах локальної збройної агресії (2013—2017 рр., ЕС-2013); 2) сталий євроінтеграційний етап в умовах локальної збройної агресії (2017—2022 рр., ЕС-2017); 3) євроінтеграційний етап в умовах повномасштабної збройної агресії (далі ПЗА) (орієнтовно 2022—2023 рр., ЕС-2017).

У ЕС-2013, яка стала оновленою версією ЕС-2006, були визначені такі цілі: підвищення енергетичної безпеки держави, створення умов для належного (надійного та якісного) задоволення попиту на енергетичні продукти, підвищення ефективності споживання та використання ПЕР, зменшення техногенного навантаження на довкілля та забезпечення цивільного захисту у сфері техногенної безпеки ПЕК.

Головними результатами реалізації ЕС-2013 повинні стати:

1) залучення інвестицій у: 1.1) модернізацію та ремонт ТЕС, АЕС, електричних мереж; 1.2) вітчизняну газодобувну галузь; 1.3) розроблення програм реформування галузей; 1.4) створення конкурентних ринків;

2) економічно ефективний видобуток вугілля за умов: 2.1) максимальної приватизації вугледобувних підприємств; 2.2) підвищення ефективності роботи вугільних шахт; 2.3) подальшого закриття неприватизованих збиткових шахт;

3) скорочення державних витрат за умов: 3.1) припинення субсидування галузей ПЕК; 3.2) підвищення ефективності роботи підприємств ПЕК;

4) упровадження комплексних програм підвищення енергоефективності та посилення енергонезалежності держави;

5) підвищення цін на ПЕР для залучення приватних інвесторів, посилення системи контролю над монополіями;

6) належне доопрацювання законодавчої бази для довгострокової стабілізації нормативно-правового поля.

Проте і у представленій редакції ЕС-2013 не забезпечила нові шляхи розвитку енергетики та вихід на новий рівень енергетичної безпеки України, проблеми вітчизняних базових галузей, зокрема електроенергетики, атомно-промислового та нафтогазового комплексів, а також вугільної промисловості, у своїй більшості залишилися невирішеними.

Проаналізувавши ЕС-2013, Г. Рябцев вказав, що вона є нежиттєздатною внаслідок галузевого підходу, неналежного консультування й відсутності механізмів, що стимулюють ініціаторів політики до її реалізації. Ця стратегія має бути переглянута, оскільки кардинальні зміни на світових енергетичних ринках і погіршення стану національної економіки ускладнюють гарантування енергетичної безпеки України [12].

Наприкінці цього етапу були ухвалені надзвичайно важливі законодавчі акти, а саме: від 22.09.2016 № 1540-VIII «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», від 07.02.2017 № 1834-VIII «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж», від 08.06.2017 № 2095-VIII «Про Фонд енергоефективності», від 22.06.2017 № 2118-VIII «Про енергетичну ефективність будівель», від 13.04.2017 № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії». Останнім, зокрема були визначені правові, економічні та організаційні засади функціонування ринку електричної енергії, який регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передаванням, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії. Мета цього закону полягає у забезпеченні надійного та безпечного постачання електричної енергії покупцям з урахуванням інтересів споживачів, розвитку ринкових відносин, мінімізації витрат на постачання електричної енергії, мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище.

На підзаконному рівні варто зауважити розпорядження КМУ від 18.12.2013 № 1020-р «Про підписання Угоди про фінансування програми «Продовження підтримки реалізації Енергетичної стратегії України», від 15.06.2015 № 671-р «Про започаткування реалізації пілотного проекту «Енергетичний міст «Україна – Європейський Союз», від 13.07.2016 № 552-р «Про схвалення Програми розвитку гідроенергетики на період до 2026 року».

Також слід звернути увагу на укладення нового Меморандуму про взаєморозуміння щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та ЄС спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії від 24.11.2016 [13] та Угоди про фінансування підтримки енергоефективності в Україні [14].

Розпорядженням КМУ від 18.08.2017 № 605-р була ухвалена нова Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» (далі ЕС-2017). Її реалізацію було розділено на три етапи, кожний з яких мав свій план дій:

I етап — до 2020 р. — подальша диверсифікація джерел постачання ядерного палива для АЕС, вирішення проблем енергетичної безпеки в умовах нагальної потреби забезпечення суверенітету держави;

II етап — до 2025 р. — запровадження механізмів залучення інвестицій для реалізації програми заміщення потужностей, що мають бути виведені з експлуатації новою енергетичною інфраструктурою;

III етап — до 2035 р. — забезпечення сталого інноваційного розвитку енергетичного сектору й підвищення енергоефективності, скорочення викидів вуглецю (декарбонізація) та розвиток відновлювальних джерел енергії максимально динамічними темпами.

Так, передумовою розробки ЕС-2017 стали: а) зміни в енергетичній політиці ЄС, а саме — ухвалення *Енергетичних стратегій ЕС-2010 (2020) та ЕС-2014 (2030)* [15, 16], а також *Енергетичної Дорожньої карти — 2013 (Energy roadmap 2050)* [17], створення в Європі *Енергетичного Союзу (Energy Union)* [18]; підписання Україною Меморандуму про повну інтеграцію енергетичних ринків України та ЄС; підписання Паризької угоди про зміну клімату (*Paris Agreement*); воєнна агресія РФ та окупація частини території України.

Тоді ж ще до ухвалення Україною ЕС-2017 Європейська Рада визначила перші кроки Енергетичного Союзу, спрямовані на інтеграцію усіх елементів енергетичної політики на засадах безпеки постачання електроенергії, стійкості та конкурентоспроможності енергетичної галузі. Принцип «енергоефективність перш за все» (*«energy efficiency first principle»*) має стати загальноприйнятим, що означає врахування рентабельності заходів з енергоефективності під час формування енергетичної політики та ухваленні відповідних інвестиційних рішень. Досягнення поставлених енергетичних цілей ЄС спиратиметься на наступних взаємодоповнювальних вимірах: енергетична безпека, енергетична ефективність, внутрішній енергетичний ринок, декарбонізація економіки, енергетичні дослідження, інновації та конкурентоспроможність.

В Україні у період від початку дії ЕС-2017 були ухвалені такі документи: 1) закони України від 05.12.2017 № 2222-VIII «Про приєднання України до Статуту Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії (IRENA)», від 21.10.2021 № 1818-IX «Про енергетичну ефективність»; 2) укази Президента України від 02.12.2019 № 874/2019 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 грудня 2019 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення енергетичної безпеки», від 29.05.2020 № 206/2020 «Про Раду експертів з питань енергетичної безпеки», від 28.08.2021 № 452/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про заходи з нейтралізації загроз в енергетичній сфері"; 3) постанови та розпорядження КМУ від 11.04.2018 № 298 «Про утворення Координаційної ради з питань проведення реформ у ПЕК», від 06.06.2018 № 497-р «Про затвердження плану заходів з реалізації етапу "Реформування енергетичного сектору (до 2020 року)", від 12.12.2018 № 986-р «Про підписання Угоди про фінансування заходу "Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U-II" [14], від 27.12.2018 № 1097-р «Про затвердження плану заходів щодо синхронізації об'єднаної енергетичної системи України з об'єднанням енергетичних систем держав — членів Європейського Союзу», від 29.01.2020 № 88-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної

ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії та затвердження Національного плану збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії», від 04.08.2021 № 907-р «Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки», від 23.12.2021 № 1460 «Про впровадження систем енергетичного менеджменту», від 29.12.2021 № 1803-р «Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року»; від 29.12.2021 № 1804-р «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку атомно-промислового комплексу на період до 2026 року», від 22.09.2021 № 1024 «Про схвалення Концепції Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року»; 4) нормативно-технічні документи НКРЕКП «Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії» (постанова від 14.03.2018 № 311, у редакції постанови від 20.03.2020 № 716), «Про затвердження Кодексу системи передачі» (постанова від 14.03.2018 № 309), «Про затвердження Кодексу систем розподілу» (постанова від 14.03.2018 № 310) та інші документи.

На початку 2020 р. було презентовано *Концепцію «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 р.*, формування якої зумовлено суттєвою трансформацією підходів до розвитку енергетики в світі у контексті нового «зеленого» енергетичного переходу з особливою увагою до проблем боротьби зі зміною клімату та сталого розвитку економіки. Підписання 2015 р. Паризької угоди окреслило нові міжнародні зобов'язання держав у рамках посилення кліматичної політики. Ці зміни мають безпосередній вплив на країни - партнерів України, зокрема держав - членів ЄС, де наразі відбувається формування оновленої спільної кліматичної та енергетичної політики [19].

Однак у перебіг цього етапу реалізації ЕС-2017 втрутилася повномасштабна збройна агресія рф проти України, яка завдала не тільки численних людських втрат, але й катастрофічних за обсягами збитків та шкоди, зокрема об'єктам енергетики й енергетичної інфраструктури.

Невдовзі після початку повномасштабної збройної агресії рф українську енергетичну систему було остаточно від'єднано від радянсько-

го минулого, яке пов'язувало її зі східним та північним сусідами. Ця дійсно історична подія відбулася 16.03.2022 на підставі рішення об'єднання системних операторів *ENTSO-E* від 11.03.2022, відповідно до якого енергосистема України була повністю синхронізована з енергомережею континентальної Європи *ENTSO-E* [20].

Попередній аналіз нормативно-правової бази цього етапу четвертого періоду енергетичної трансформації засвідчив [21]:

1) повномасштабна збройна агресія РФ проти України значно вплинула на розвиток національного енергетичного законодавства, сповільнивши його кількісне наповнення, обумовивши специфіку змісту. Його диференціація доцільна не лише за юридичною силою нормативно-правових актів (закони, постанови парламенту, постанови та розпорядження уряду, накази Міністерства енергетики України (далі Міненерго), постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, а й за видом енергетичних відносин, які виступають предметом їх регулювання;

2) у період воєнного стану в Україні (проміжок березень 2022 — березень 2023 рр.) отримали подальший розвиток правового регулювання такі види енергетичних відносин: суб'єкти енергетичних відносин, договірні (зобов'язальні) енергетичні відносини, відносини енергетичної безпеки, інформаційні енергетичні відносини, відносини еколого-енергетичного менеджменту, енергетичні відносини у сфері державно-приватного партнерства, фінансово-енергетичні відносини, споживчі енергетичні відносини, енерготехнологічні відносини, міжнародно-енергетичні відносини, євроінтеграційні енергетичні відносини, «зелені» енергетичні відносини, відносини енергетичного аудиту, відносини у сфері ринку електричної енергії, енергомережеві відносини.

П'ятий євроінтеграційний етап в умовах повоєнного відновлення (2023—2035 рр., ЕС-2023 (2024) з дією до 2050 р.). Ще до початку повномасштабної збройної агресії Міненерго оприлюднило Місію нової ЕС до 2050 р., яка полягає у створенні умов для сталого розвитку націо-

нальної економіки через забезпечення доступу до надійних, стійких і сучасних джерел енергії, а також її ключові принципи: економічна обґрунтованість, екологічність, доступність, соціальна справедливість та ринковість [22]. Нормативно-правовою основою майбутньої ЕС визначено: 1) Національну економічну стратегію на період до 2030 р. (затверджена постановою КМУ від 03.03.2021 № 179); 2) Угоду про Асоціацію України з ЄС (ратифіковано із заявою законом від 16.09.2014 № 1678-VII); 3) Паризьку кліматичну угоду (ратифіковано Законом України від 14.07.2016 № 1469-VIII).

Якщо виходити з позицій Міненерго, до 2050 р. енергетичний сектор має бути максимально наближений до кліматичної нейтральності. Це означатиме: а) наявність чистої енергії; б) подолання енергетичної бідності; в) розвиток інноваційної та децентралізованої енергосистеми; г) повноцінне функціонування національних енергетичних ринків і їх інтеграцію в міжнародні [23].

У найближчі (постмілітарні) десятиліття Україна розвиватиме атомну і «зелену» енергетику, і водночас вугілля буде не затребуване вже до 2040 р. Ці пріоритети лягли в основу оновленої ЕС до 2050 р. Енергетичний перехід для Європи буде не просто неповним без України, але й неможливим. До того ж Міжнародне енергетичне агентство (*International Energy Agency, IEA*) переконано, що післявоєнне зелене відновлення України стане ще однією ланкою в глобальному поштовху до кліматичної нейтральності [24].

Натомість С. Макогон не так оптимістично сприймає новітні енергетичні плани вітчизняного уряду, адже, на його думку, дійсно формування політики та стратегії галузі з урахуванням зобов'язань України та планів ЄС щодо декарбонізації є основним завданням Міненерго, але треба бути реалістами. Будь-яка стратегія має ґрунтуватися на основоположних припущеннях, таких як структура промисловості, кількість населення, обсяг споживання тощо, які до закінчення активних бойових дій складно припустити [25].

Безумовно, оголошена Європейською Комісією стратегічна мета переходу до кліматично нейтрального розвитку ЄС до 2050 р. у програмі «Європейська Зелена Угода» (*European Green Deal*) зумовить суттєве пришвидшення енергетичних трансформацій в країнах ЄС, що

відобразатиметься на усіх сферах економіки, а також на співпраці з іншими країнами Європи та світу. Ці трансформації стануть одночасно великим викликом та можливістю для України як держави, що має надзвичайну амбітну Угоду про Асоціацію з ЄС, а також співпрацю в рамках Енергетичного Співтовариства [26].

Потрібно звернути увагу, що наведені позиції відображають переважно внутрішньогалузеву, енергетичну складову ЄС, натомість цього, очевидно, недостатньо саме для нормативно-правового акта стратегічного характеру. Дійсно, плани реформування енергетичного сектору України у постмілітарний період можуть спрацювати тільки за умови підвищення енергоефективності національної економіки, а також утвердження енергоощадного менталітету в українському суспільстві. Але водночас питанням енергетичної ефективності має бути охоплена не стільки енергетика, як промисловість і житловий фонд, що в обов'язковому порядку має відобразитися в секторальних програмах суміжних секторів економіки.

У процесі розробки ЄС-2023 пропонується врахувати не тільки кращі зарубіжні практики, міжнародні зобов'язання України, але і власні стратегічні національні інтереси, сформовані в умовах подолання нинішніх та майбутніх викликів та необхідності енергетичної трансформації України на засадах сталого розвитку. Позбутися статусу енергодефіцитної держави можна, зокрема, й на засадах економічно обґрунтованого розвитку тих конкретних галузей, де буде постійно зменшуватися частка імпортованих ПЕР у загальному національному енергобалансі.

Наповнення положеннями новітньої постмілітарної ЄС має відбуватися на засадах міжгалузевої гармонізації та врегулювати такі енергозначущі відносини: кібернетичний захист об'єктів енергетики; сертифікація українських газових сховищ за європейськими стандартами; «зелене» відновлення та відбудова української енергетики з правовою та фінансовою допомогою ЄС; розвиток ринку біопалива (біометану) за рахунок аграрного сектору, розгалуженої мережі транскордонних магістральних та розподільних газопроводів; екологічні зобов'язання щодо скорочення загального обсягу викидів у рамках членства в Енергетичному Співтоваристві; надання пи-

танням «зеленої» енергетичної трансформації та «чистої» енергії статусу національної безпеки України; курс на перетворення України у європейський хаб сталої енергетики та енергетичної інфраструктури з провадженням зрозумілої та прозорої процедури реалізації проектів національного інтересу в ПЕК; розвиток розподіленої генерації з використанням об'єктів газотранспортної системи України для енергетичної децентралізації та стабілізації регіонального енергопостачання; розвиток електрзарядної інфраструктури та електричних транспортних засобів; розвиток систем передачі електроенергії та будівництва малих модульних реакторів; розвиток уранової промисловості для використання українського урану у виробництві ядерного палива для всіх українських АЕС.

Висновки. 1. Розроблено класифікацію періодів енергетичної трансформації України, засновану на часовій дії відповідної нормативно-правової бази у сфері енергетичної політики, зумовленій особливостями внутрішнього енергетичного курсу та наявними факторами зовнішнього впливу: I пострадянський період (1990—1996): перший етап (1990—1994) — відсутність стратегічної правової основи для енергетичної трансформації; другий етап (1994—1996 рр.) — Концепція розвитку ПЕК України до 2010 р.; II стабілізаційний період (1996—2006) — Національна енергетична програма України до 2010 р.; III ранній євроінтеграційний період (2006—2013) — Енергетична стратегія України на період до 2030 р.; IV новітній євроінтеграційний період (2013—2023): перший етап (2013—2017) — оновлена Енергетична стратегія України на період до 2030 р.; другий етап (2017—2022) — Енергетична стратегія України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»; третій етап (орієнтовно 2022—2023 рр.) — призупинення реалізації ЄС-2017; V ранній постмілітарний період (орієнтовно 2023—2050 рр.) — Енергетична стратегія України до 2050 р.

2. Встановлено, що нормативно-правова основа реалізації енергетичної трансформації України на засадах попередніх різнострокових концепцій, програм, стратегій енергетичної політики розроблялась уособлено від них, реагуючи переважно на поточні внутрішньогалузеві проблеми та водночас декларувала, не

враховувала або недостатньо врегульовувала не лише власне енергетичні, а й суміжні з ними відносини, як-от: енергетична безпека, енергетична ефективність, енергетичний ринок, декарбонізація, енергетичні дослідження, інновації та конкурентоспроможність, енергетичні договори, енергетична інформація, енергетичний менеджмент і аудит, енергетичне державно-приватне та міждержавне партнерство, економіка енергетики, екологія енергетики, енергетичні мережі.

3. Запропоновано формування положень новітньої постмілітарної Енергетичної стратегії на засадах: міжгалузевої гармонізації та синхронізації секторальних програм суміжних сфер економіки; наскрізного врахування кращих зарубіжних практик, міжнародних зобов'язань України та власних стратегічних національних інтересів зі сталого розвитку; підвищення енергоефективності національної економіки й утвердження енергоощадного менталітету в українському суспільстві; економічно обґрунтованого розвитку насамперед тих галузей, де відбуватиметься перманентне зменшення частки імпортованих ПЕР; урегулювання нових та посилення положень щодо наявних енергозначущих відносин євроінтеграційного характеру у сфері кібернетичного захисту,

сертифікації газових сховищ, «зеленого» відновлення та відбудови енергетики, ринку біопалива (біометану), екологічних зобов'язань щодо промислових викидів, процедури реалізації проектів національного енергетичного інтересу, енергетичної децентралізації і стабілізації регіонального енергопостачання, електрозарядної інфраструктури та електричних транспортних засобів, систем передачі електроенергії та будівництва малих модульних реакторів, уранової промисловості й виробництва ядерного палива.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Надзвичайно високий рівень споживання ПЕР в Україні на одиницю валового внутрішнього продукту, залежність від імпортних енергоносіїв, а також вичерпання ресурсу енергетичної інфраструктури зумовлюють віднесення енергозбереження та енергоефективності до пріоритетних напрямів державної енергетичної політики. У цьому аспекті надзвичайно актуальними для наступного етапу досліджень є тематика, яка пов'язана із вивченням, аналізуванням та можливістю подальшої імплементації у вітчизняне енергетичне законодавство сучасних міжнародних та європейських принципів та інструментів енергетичної трансформації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія енергетики. Реформування енергетики, ринкові перетворення. *Офіційний інтернет-сайт Міністерства енергетики України*. URL: <https://www.mev.gov.ua/storinka/istoriya-enerhetyky> (дата звернення: 28.02.2023).
2. Суходоля О.М. Пріоритети енергетичної політики України. *Будуємо нову Україну: збірник конференції*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. С. 359—370.
3. Стеченко Д.М. Концептуальні засади та трансформаційні цілі державного регулювання розвитку ПЕК України. *Ефективна економіка*. 2013. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_9_26 (дата звернення: 28.02.2023).
4. Геєць В.М., Кириленко О.В., Басок Б.І., Базеєв Є.Т. Енергетична стратегія: прогнози і реалії (огляд). *Наука та інновації*. 2020. Т. 16. № 1. С. 3—15. <https://doi.org/10.15407/scin16.01.003>
5. Бурмака М., Рудьковський С. Глобальні трансформації енергетичного ринку. *Міжнародна економічна політика*. 2021. № 2 (35). С. 28—54. <https://doi.org/10.33111/ier.2021.34.02>
6. Климчук О.В., Козловський С.В., Лавров Р.В. Стратегічні аспекти економіко-енергетичної політики України в контексті сталого розвитку. *Бізнесінформ*. 2021. № 1. С. 65—76. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-65-76>
7. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату: Міжнародний документ Організації Об'єднаних Націй від 09.05.1992. *Офіційний вісник України*. 2012. № 83. Ст. 3381.
8. Меморандум між Україною та Європейським Союзом про розуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі: Міжнародний документ від 01.12.2005. *Офіційний вісник України*. 2006. № 13. С. 945 (втратив чинність на підставі Меморандуму від 24.11.2016).
9. Council Decision of 29 May 2006 on the conclusion by the European Community of the Energy Community Treaty (2006/500/EC). *Official Journal of the European Union*. L 198/15. 20.7.2006.
10. Розенбергер К. Політика України в галузі енергетики. *Серія «Політична освіта»*. Фонд Конрада Аденауера. Кас Policy Paper, 2012. 28 с.
11. Завальнюк С.О. Сутність категорії «Розвиток паливно-енергетичного комплексу». *Економіка і організація управління*. 2014. Вип. 1—2. С. 99—104.

12. Рябцев Г.Л. Енергетична стратегія України на період до 2030 року: критичний аналіз та нові підходи до постановки задачі. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Diur_2015_6_3 (дата звернення: 03.04.2023).
13. Меморандум про взаєморозуміння щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та Європейським Союзом спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії від 24.11.2016. *Офіційний вісник України*. 2017. № 80. Ст. 2494.
14. Угода про фінансування заходу «Програма підтримки енергоефективності в Україні — EE4U-II» від 09.10.2018. *Офіційний вісник України*. 2019. № 12. Ст. 461.
15. A new Energy Strategy for Europe 2011—2020. European Parliament resolution of 25 November 2010 on Towards a new Energy Strategy for Europe 2011—2020 (2010/2108(INI)). *Official Journal of the European Union*. С 99Е. Vol. 55. 3.4.2012. <https://doi.org/10.3000/1977091X.CE2012.099.eng>
16. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions «A policy framework for climate and energy in the period from 2020 to 2030». 22 January 2014, COM(2014). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2014:15:FIN> (дата звернення: 07.04.2023).
17. European Parliament resolution of 14 March 2013 on the Energy roadmap 2050, a future with energy (2012/2103(INI)). *Official Journal of the European Union* 29.1.2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF> (дата звернення: 07.04.2023).
18. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank. A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy. 25 February 2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2015:80:FIN> (дата звернення: 07.04.2023).
19. Презентовано проєкт Концепції «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року. *Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України*. 21.01.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prezentovano-proekt-koncersiyi-zelenogo-energetichnogo-perehodu-ukrayini-do-2050-roku> (дата звернення: 08.04.2023).
20. Україна приєдналася до об'єднаної енергосистеми континентальної Європи ENTSO-E. *Євроінтеграційний портал*. 16.03.2022. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4510> (дата звернення: 08.04.2023).
21. Кірін Р.С., Хомин В.С. Правове забезпечення енергетичного потенціалу України в умовах воєнного стану. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів в умовах воєнного стану: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції*. ВНУ ім. Лесі Українки (10 квіт. 2023 р., с. Подгайська, Словацька Республіка). Луцьк: Волиньполіграф, 2023. 418 с. С. 375—377.
22. Енергетична стратегія. *Офіційний інтернет-сайт Міністерства енергетики України*. 08.02.2022. URL: <https://www.mev.gov.ua/reforma/enerhetychna-stratehiya> (дата звернення: 07.04.2023).
23. Оксенчук Л. Міненерго оприлюднило основні тези Енергетичної стратегії до 2050 року. *Kosatka Media*. 24.01.2023. URL: <https://kosatka.media/category/elektroenergiya/news/minenergo-opriyudnilo-osnovni-tezi-energetichnoji-strategiji-ukrajini-do-2050-roku> (дата звернення: 08.04.2023).
24. Бредіхіна Г. У. Міненерго розповіли, яку енергетику розвиватиме Україна. *Інформаційне агентство «Уніан»*. 19.01.2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/u-minenergo-rozprovili-yaku-energetiku-rozvivatime-ukrajina-u-nayblizhchi-desyatilittya-12115530.html> (дата звернення: 08.04.2023).
25. Макогон С. Енергетика України: об'єктивна реальність проти стратегії 2050. *Економічна правда*. 20.02.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/20/697207> (дата звернення: 08.04.2023).
26. Концепція «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року. *Офіційний інтернет-сайт Науково-технічної спілки енергетиків та електротехніків України*. 23.01.2020. URL: <https://www.ntseu.net.ua/stories/547-concept-2050> (дата звернення: 08.04.2023).

Надійшла 12.04.2023

REFERENCES

1. Istoriiia enerhetyky. Reformuvannia enerhetyky, rynkovi peretvorennia. *Ofitsiyni internet-sait Ministerstva enerhetyky Ukrainy*. URL: <https://www.mev.gov.ua/storinka/istoriya-enerhetyky> [in Ukrainian].
2. Cukhodolia O.M. Priorytety enerhetychnoi polityky Ukrainy. *Buduemo novu Ukrainy: zbirnyk konferentsii*. Kyiv: Vydavnychiy dim “Kyievo-Mohylianska akademiia”, 2015. P. 359-370 [in Ukrainian].
3. Stechenko D.M. Kontseptualni zasady ta transformatsiini tsili derzhavnogo rehuliuвання rozvytku PEK Ukrainy. *Efektivna ekonomika*. 2013. No. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_9_26 [in Ukrainian].
4. Heiets V.M., Kyrylenko O.V., Basok B.I., Bazieiev Ye.T. Enerhetychna stratehiia: prohnozy i realii (ohliad). *Nauka ta innovatsii*. 2020. Vol. 16. No. 1. P. 3-15. <https://doi.org/10.15407/scin16.01.003> [in Ukrainian].
5. Burmaka M., Rudkovskiy S. Hlobalni transformatsii enerhetychnoho rynku. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*. 2021. No. 2 (35). P. 28-54. <https://doi.org/10.33111/iep.2021.34.02> [in Ukrainian].
6. Klymchuk O.V., Kozlovskiy S.V., Lavrov R.V. Stratehichni aspekty ekonomiko-enerhetychnoi polityky Ukrainy v konteksti staloho rozvytku. *Biznesinform*. 2021. No. 1. P. 65—76. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-65-76> [in Ukrainian].

7. Ramkova konventsia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii pro zminu klimatu: Mizhnarodnyi dokument Orhanizatsii Obiednanykh Natsii vid 09.05.1992. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2012. No. 83. Art. 3381 [in Ukrainian].
8. Memorandum mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom pro porozuminnia shchodo spivrobotnytstva v enerhetychnii haluzi: Mizhnarodnyi dokument vid 01.12.2005. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2006. No. 13. Art. 945 (vtratyv chynnist na pidstavi Memorandumu vid 24.11.2016) [in Ukrainian].
9. Council Decision of 29 May 2006 on the conclusion by the European Community of the Energy Community Treaty (2006/500/EC). *Official Journal of the European Union*. L 198/15. 20.7.2006.
10. Rozenberher K. Polityka Ukrainy v haluzi enerhetyky. *Seriia "Politychna osvita". Fond Konrada Adenauera*. Kas Policy Paper, 2012. 28 p. [in Ukrainian].
11. Zavalniuk S.O. Sutnist katehorii "Rozvytok palyvno-enerhetychnoho kompleksu". *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2014. Iss. 1-2. P. 99-104 [in Ukrainian].
12. Riabtsev H.L. Enerhetychna stratehiia Ukrainy na period do 2030 roku: krytychnyi analiz ta novi pidkhody do postanovky zadachii. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2015. No. 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_6_3 [in Ukrainian].
13. Memorandum pro vziemorozuminnia shchodo Stratehichnoho Enerhetychnoho Partnerstva mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom spilno z Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii vid 24.11.2016. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2017. No. 80. Art. 2494 [in Ukrainian].
14. Uhoda pro finansuvannia zakhodu "Prohrama pidtrymky enerhoefektyvnosti v Ukraini – EE4U-II" vid 09.10.2018. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2019. No. 12. Art. 461 [in Ukrainian].
15. A new Energy Strategy for Europe 2011–2020. European Parliament resolution of 25 November 2010 on Towards a new Energy Strategy for Europe 2011–2020 (2010/2108(INI)). *Official Journal of the European Union*. C 99E. Vol. 55. 3.4.2012. <https://doi.org/10.3000/1977091X.CE2012.099.eng>
16. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions "A policy framework for climate and energy in the period from 2020 to 2030". 22 January 2014, COM(2014). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2014:15:FIN>
17. European Parliament resolution of 14 March 2013 on the Energy roadmap 2050, a future with energy (2012/2103(INI)). *Official Journal of the European Union* 29.1.2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF>
18. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank. A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy. 25 February 2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2015:80:FIN>
19. Prezentovano proekt Kontseptsii «zelenoho» enerhetychnoho perekhodu Ukrainy do 2050 roku. *Yedyni vebportal orhaniv vykonavchoi vldy Ukrainy*. 21.01.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prezentovano-proekt-koncepciyi-zelenogo-energetichnogo-perehodu-ukrayini-do-2050-roku> [in Ukrainian].
20. Ukraina pryiednalasia do obiednanoi enerhosystemy kontynentalnoi Yevropy ENTSO-E. *Yevrointehratsiyni portal*. 16.03.2022. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4510> [in Ukrainian].
21. Kirin R.S., Khomyn V.S. Pravove zabezpechennia enerhetychnoho potentsialu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Problemy ratsionalnoho vykorystannia sotsialno-ekonomichnoho, ekoloho-enerhetychnoho potentsialu Ukrainy ta yii rehioniv v umovakh voiennoho stanu: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. VNU im. Lesi Ukrainky* (10 kvit. 2023 r., s. Podhaiska, Slovatska Respublika). Lutsk: "Volynpolihraf", 2023. 418 p. P. 375-377 [in Ukrainian].
22. Enerhetychna stratehiia. *Ofitsiyni internet-sait Ministerstva enerhetyky Ukrainy*. 08.02.2022. URL: <https://www.mev.gov.ua/reforma/enerhetychna-stratehiya> [in Ukrainian].
23. Oksenчук L. Minenerho opryliudnylo osnovni tezy Enerhetychnoi stratehii do 2050 roku. *Kosatka Media*. 24.01.2023. URL: <https://kosatka.media/category/elektroenergiya/news/minenergo-oprilyudnylo-osnovni-tezi-energetichnoji-strategiji-ukrajini-do-2050-roku> [in Ukrainian].
24. Bredikhina H. U Minenerho rozpovily, yaku enerhetyku rozvyvatyme Ukraina. *Informatsiine ahentstvo "Unian"*. 19.01.2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/u-minenergo-rozpovili-yaku-energetiku-rozvivatime-ukrajina-u-nayblizhchi-desyatilittya-12115530.html> [in Ukrainian].
25. Makohon S. Enerhetyka Ukrainy: obiektyvna realnist proty stratehii 2050. *Ekonomichna pravda*. 20.02.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/20/697207> [in Ukrainian].
26. Kontseptsia "zelenoho" enerhetychnoho perekhodu Ukrainy do 2050 roku. *Ofitsiyni internet-sait Naukovo-tekhnichnoi spilky enerhetykiv ta elektrotekhniv Ukrainy*. 23.01.2020. URL: <https://www.ntseu.net.ua/stories/547-concept-2050> [in Ukrainian].

Received 12.04.2023

V.S. Khomyn

State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8567-8475

REGULATORY AND LEGAL BASIS OF IMPLEMENTATION OF ENERGY TRANSFORMATION OF UKRAINE

The article is devoted to the retrospective analysis and assessment of the current state regulatory and legal basis of energy transformation as a process of direction dynamics of the energy policy of Ukraine. Periods classification of the energy transformation of Ukraine has been developed, based on the temporary effect of the relevant legal framework in the field of energy policy, determined by the peculiarities of the internal energy course and the existing factors of external influence: the 1st post-Soviet period (1990—1996): the first stage (1990—1994); the second stage (1994—1996); II stabilization period (1996—2006); III early European integration period (2006—2013); IV latest European integration period (2013—2023): first stage (2013—2017); the second stage (2017—2022); the third stage (approximately 2022—2023); 5th early post-military period (approximately 2023—2050). It was established that such regulatory and legal framework for the implementation of Ukrainian energy transformation based on previous multi-term concepts, programs, and energy policy strategies was developed separately, reacting mainly to current intra-industry problems and, at the same time declared, did not take into account or insufficiently regulated not only the energy itself but related relations with them. It is proposed to form the provisions of the latest post-military Energy Strategy based on: cross-industry harmonization and synchronization of sectoral programs of related spheres of the economy; through consideration of the best foreign practices, Ukraine's international obligations and its strategic national interests in sustainable development; increasing energy efficiency of the national economy and establishing an energy-saving mentality in Ukrainian society; economically justified development, first of all, of those industries where there will be a permanent decrease in the share of imported of fuel and energy resources; regulation of new and strengthening provisions regarding existing energy-related relations of a European integration nature.

Keywords: regulatory framework, energy transformation, electric power industry, energy policy, energy strategy, fuel and energy complex.